

Temat lekcji

Budżet partycypacyjny w szkole

(2 godziny lekcyjne)

I. Założenia metodyczne

POZIOM I. Wiadomości

KATEGORIA A. Uczeń zna, wie, pamięta:

- pojęcia: partycypacja obywatelska, budżet obywatelski, budżet partycypacyjny, budżet miasta, głosowanie tajne bezpośrednie, zasady równościowe, zrównoważony rozwój, demokracja szkolna, lider społeczny, deliberacja,
- daty: 1989 r.,
- miejsca: Porto Alegre.

KATEGORIA B. Uczeń rozumie:

- zasady uchwalania i wydawania budżetu miasta,
- proces budżetu partycypacyjnego – od deliberacji do realizacji projektu.

POZIOM II. Umiejętności

KATEGORIA C. Stosowanie wiadomości w sytuacjach typowych:

Uczeń potrafi:

- czytać ze zrozumieniem różnego rodzaju regulaminy,
- wypełniać formularze urzędowe,
- dotrzymywać urzędowych terminów,
- planować i projektować zmiany w najbliższym otoczeniu w oparciu o własne, doświadczenia, obserwacje, mapy i plany,
- dyskutować, poszukiwać konstruktywnych rozwiązań,
- ustalać priorytety zmian w najbliższym otoczeniu,
- złożyć z pomocą osoby pełnoletniej własny wniosek do budżetu obywatelskiego (właściwego), który spełnia wszelkie wymogi formalne i merytoryczne,
- przestrzegać zasady dobrej wiary i poszanowania interesu ogólnego.

KATEGORIA D. Stosowanie wiadomości w sytuacjach nietypowych

Uczeń potrafi:

- projektować mikro-kampanie promocyjne działań społecznych.

POZIOM III. Kształcone postawy i przekonania

Uczeń:

- rozumie, że na każdym etapie życia może angażować się społecznie, niezależnie od wieku,
- dostrzega wartość partycypacji społecznej, ale również akceptuje ograniczenia, które wynikają z prawa, wolności współmieszkańców.

Środki dydaktyczne: zasady Budżetu Obywatelskiego 2019 w Białymstoku, formularze zgłoszeniowe, listy poparcia, szary papier, flamastry, kredki, farbki, nożyczki, plan szkoły wraz z otoczeniem, kserokopie planów szkoły wraz z otoczeniem (może być to wycinek z <https://www.openstreetmap.org>), karta do głosowania na projekty, materiały pomocnicze:

1_1 Najważniejsze informacje o budżecie obywatelskim

1_2 Prezentacja Budżet Obywatelski 2019

1_3 Geneza budżetów partycypacyjnych

1_4 Przykłady zrealizowanych projektów

1_5 Jak wypełnić formularz do budżetu obywatelskiego

1_6 Przykład uzupełnionego formularza

1_7 Formularz zgłoszeniowy BO 2019

1_8 Lista poparcia BO 2019

Metody kształcenia: burza mózgów, pogadanka, spacer badawczy, mapowanie

Forma pracy: zbiorowa, praca w grupach

II. Tok lekcji

Czynności organizacyjne	Nauczyciel: – <i>Dzień dobry, dziś podczas lekcji poznamy na czym polega budżet obywatelski i jak wy – uczniowie możecie się w ten proces zaangażować. W naszym mieście funkcjonuje budżet obywatelski. My spróbujemy zasymulować budżet obywatelski w szkole. Co to jest dowiedzie się za moment, a teraz proszę, odliczcie od 1 do 5 i podzielcie się na pięć grup. Każda grupa niech zajmie miejsce przy stoliku.</i>
Czas trwania: 3 minuty	<i>W zależności od tego, czy praca będzie dotyczyła jednej, kilku klas, bądź całej szkoły w taki sposób należy dostosować formę zajęć. Na ławkach kładziemy przygotowane materiały plastyczne oraz mapy okolicy.</i>

Wprowadzenie do tematyki lekcji Czas trwania: 7 minut	Nauczyciel: – <i>Czy wiecie czym jest budżet miasta? Jak się go tworzy?</i> Uczniowie: Odpowiadają jak wygląda budżet miasta, próbują odpowiedzieć na pytania o zasadach jego tworzenia (tworzony na rok, formułowany w roku poprzednim, zamknięty, przeznaczony na cele publiczne, uchwalany przez radnych). W miarę potrzeby nauczyciel uzupełnia wypowiedzi uczniów. Następnie nauczyciel pyta: <i>Czy słyszeliście o budżecie obywatelskim? Co w okolicy zostało zrobione w ramach budżetu obywatelskiego? Jak Wam się podoba? Czy chcielibyście spróbować tak zadziałać?</i> Nauczyciel może posłużyć się materiałem 1_1 Najważniejsze informacje o budżecie obywatelskim oraz 1_3 Geneza budżetów partycypacyjnych. <i>Budżet partycypacyjny, zwany też obywatelskim jest specjalną formą umowy społecznej – umowy pomiędzy mieszkańcami i radnymi oraz urzędnikami, że pewna pula budżetu miejskiego zostanie wydana zgodnie z życzeniem mieszkańców.</i> <i>Zazwyczaj o wydawaniu pieniędzy miejskich decydują radni i urzędnicy, a mieszkańcy nie biorą udziału w tym procesie. Pierwszy raz wprowadzono go w Porto Alegre w 1989 roku. W wielu miastach i powiatach w Polsce mieszkańcy mają możliwość zgłaszania swoich pomysłów i w procesie dyskusji lub głosowania wybierane są najlepsze do realizacji. Proces ten odbywa się na zasadzie umowy społecznej – nie ma regulacji prawnych, które obligowałyby radnych miejskich do przyjęcia wyników budżetu partycypacyjnego za obowiązujące.</i> <i>Pieniądze z budżetu miasta można wydać tylko na konkretne zadania związane z działalnością publiczną. Nie możecie z nich kupić sobie np. samochodu lub nowej komórki. Oczywiście z pewnymi wyjątkami. Zadaniem miasta jest organizowanie dowozów uczniów z niepełnosprawnościami do szkół, miasto może więc przeznaczyć pieniądze z budżetu na zakup takiego auta. Nie można z tych pieniędzy urządzić sobie np. ogródka przed domem, natomiast można urządzić teren zdegradowanych podwórek kamienicznych, jeśli będą one otwarte dla przechodniów, którzy chcieliby tam np. odpocząć na ławeczce.</i> <i>Zasadą wydatkowania jest zatem dobro publiczne oraz zasada dostępności. Wasze pomysły powinny realizować te dwie zasady.</i> <i>Ważne jest również to, że zasada dostępności powinna być wdrażana również poprzez możliwość skorzystania z finansowanych przez miasto zadań przez różne grupy: osoby starsze, rowerzystów i pieszych, rodziców z dziećmi czy osób z niepełnosprawnościami. Liczne schody, brak wind i podjazdów, inwestycje w terenie dostępnym jedynie, gdy posiada się własny samochód i zdrowe nogi nie spełniają tych kryteriów.</i> <i>W Białymstoku obecnie w 2018 roku prowadzona jest szósta edycja Budżetu Obywatelskiego.</i> Nauczyciel może posłużyć się materiałem 1_2 Prezentacja Budżet Obywatelski 2019 (slajdy 2-3) i powiedzieć uczniom o skali dotychczasowych działań w Białymstoku. Może również pokazać uczniom materiał 1_4 Przykłady zrealizowanych projektów.
--	--

Diagnoza potrzeb Czas trwania: 25 minut	Wariant 1. Spacer badawczy /Wariant 2 – Praca z mapą w klasie. Nauczyciel: <i>Przed wami leżą mapy otoczenia szkoły/ plany szkoły. Za chwilę będziemy się przyglądać, jak wygląda to otoczenie, w tym celu udamy się na spacer badawczy. Przygotujcie się do wyjścia, zabierzcie ze sobą mapy i flamastry. Proszę o zaznaczanie wszystkich waszych spostrzeżeń na mapach.</i> Mozna do udziału w spacerze poprosić dyrektora szkoły lub kierownika administracyjno-gospodarczego, który odpowiadałby na bieżące pytania w roli eksperta. Uczniowie: Przygotowują się do wyjścia, wychodzą. Nauczyciel: <i>Jak wam się podoba otoczenie szkoły? Co byście chcieli zmienić? Zaznaczcie te miejsca na mapie. W jaki sposób? Zanotujcie swoje pomysły. A co zmienilibyście w samej szkole? W jaki sposób? W jakiej części czujecie się najlepiej? A w jakiej najmniej komfortowo? Dlaczego? Zaznaczcie te strefy na mapkach.</i> Uczniowie: Odpowiadają na pytania, obserwują, zaznaczają na mapach obszary problemowe. Rozglądają się, zapoznają z topografią szkoły i otoczenia. Powrót do klasy i deliberacja: Nauczyciel prosi o podsumowanie spostrzeżeń i propozycje pomysłów rozwiązań zaobserwowanych problemów. Następnie prosi o ocenę tych pomysłów przez pozostałych uczniów. Nauczyciel: <i>W jaki sposób odbieracie przestrzeń wokół szkoły? W jakich częściach czujecie się najlepiej i dlaczego? Które elementy waszym zdaniem należy poprawić i dlaczego? Jak oceniacie swoją drogę do szkoły i osiedle? Co warto zmienić? Dlaczego? Jak podobają się Wam pomysły kolegów i ich spostrzeżenia? Gdybyście mieli wybór, na które z nich oddalibyście swój głos? Dlaczego?</i> Uczniowie: Dyskutują, wypowiadają swoje zdanie, oceniają pomysły.
Przygotowywanie projektu – wypełnianie formularza zgłoszeniowego Czas trwania: 25 minut	Nauczyciel: <i>Mamy już przeprowadzoną analizę waszych pomysłów i potrzeb, więc spróbujmy teraz opisać wasze pomysły w formie takiej, w jakiej składa się projekty do budżetu obywatelskiego. Będzie nam służyć do tego specjalny formularz zgłoszeniowy, którego wzór macie na stolikach.</i> Nauczyciel rozdaje uczniom również materiał 1_5 Jak wypełnić formularz do budżetu obywatelskiego i 1_6 Przykład uzupełnionego formularza. Uczniowie: Zapoznają się z materiałami.

	Pisanie wniosków do budżetu: Nauczyciel: – <i>Spróbujcie w grupach opisać wasze pomysły na zmiany w otoczeniu szkoły. Macie dostępne bardzo proste, autentyczne formularze wniosków do budżetu obywatelskiego. Wypełnijcie je. Dyskutujcie między sobą, zadajcie sobie pytanie – co jest najlepsze dla te uczniów szkoły/okolicznych mieszkańców? Sformułujcie konkretne zadanie do zrealizowania. Pamiętajcie o zasadzie dostępności i dobra publicznego. Wasz pomysł powinien również przyciągać głosy mieszkańców/innych uczniów.</i> Uczniowie: Pracują w grupach. Formułują wniosek, dzielą się pracą. W tym celu wypełniają części formularza zgłoszeniowego (materiał 1_7 Formularz zgłoszeniowy BO 2019, materiał 1_8 Lista poparcia BO 2019).
Promowanie pomysłów Czas trwania: 25 minut	Po przygotowaniu wniosków uczniowie przechodzą do etapu promocji i głosowania. Nauczyciel prosi o przygotowanie plakatów promujących projekt w klasie/szkole. Nauczyciel: – <i>Sformułowaliście swoje wnioski do budżetu partycypacyjnego. To dobrze, ale to, że udało się Wam to zrobić, nie gwarantuje ich realizacji. Warto promować swój projekt i zgromadzić wokół niego grupę entuzjastów, którzy oddają na niego swój głos. Waszym zadaniem jest zaplanowanie kampanii promocyjnej waszych projektów wraz z plakatem, który będzie przekonywał do głosowania.</i> Następują prezentacje.
Podsumowanie i głosowanie Czas trwania: 5 minut	Nauczyciel: <i>Czy ktoś z was został przekonany podczas prezentacji? Na jaki projekt odda swój głos? Dlaczego na ten? Który z projektów jest najlepszy, dlaczego? Podajcie argumenty.</i> Uczniowie: Argumentują za i przeciw zaprezentowanym projektom. Formułują oceny i argumenty. Nauczyciel rozdaje przygotowane wcześniej karty do głosowania. Nauczyciel: <i>Proszę o zgłoszenie się chętnych do komisji wyborczej. Budżet obywatelski, tak jak każda inna forma demokracji wymaga jasnych zasad i przejrzystości, zatem komisja będzie liczyć głosy jawnie. To bardzo ważna funkcja.</i> Nauczyciel: <i>Czy chcielibyście składać wnioski do prawdziwego budżetu obywatelskiego? Dlaczego tak? Dlaczego nie?</i> Uczniowie: Podają pomysły na wnioski budżetowe. Komisja wyborcza w tym czasie liczy głosy, pozostali odpowiadają na pytania. Nauczyciel ogłasza wyniki i zwycięski projekt. W zależności od ustaleń i potencjalnych kosztów pomysłów uczniów podejście do wdrożenia może być różnego rodzaju: 1. Jeśli projekt nie spełnia kryteriów dostępności, uczniowie udają się na spotkanie z dyrektorem i prezentują swój zwycięski projekt. Proszą o zdobycie środków na realizację. 2. Jeśli projekt spełnia kryteria dostępności – uczniowie składają wniosek do prawdziwego budżetu obywatelskiego. Uczniowie: Zwycięska delegacja uczniów wraz z plakatem promującym projekt wybiera się do dyrektora, aby przedstawić swój pomysł. Nauczyciel: <i>Dziękuję za aktywny udział w lekcji i proszę o gorące oklaski dla wszystkich.</i>

Polecana literatura/informacje w internecie:

1. A. Bluj, E. Stokłuska, *Budżet partycypacyjny(obywatelski) krok po kroku. Poradnik dla praktyków*, Pracownia Badań i Innowacji Społecznych STOCZNIA, Warszawa 2015
2. Standardy procesów budżetu partycypacyjnego w Polsce
<http://partycypacjaobywatelska.pl/wp-content/uploads/2015/06/broszura-budzety-partycypacyjne-wydanie2.pdf>
3. W. Kęblowski, *Budżet partycypacyjny – krótka instrukcja obsługi*, Instytut Obywatelski 2013
4. Strona poświęcona budżetom obywatelskim w Polsce:
<http://bp.partycypacjaobywatelska.pl/>
5. Strona internetowa Centrum Aktywności Społecznej w Białymstoku:
www.cas.bialystok.pl

Opracowanie merytoryczne na zlecenie Urzędu Miejskiego w Białymstoku: Agnieszka Maszkowska

Scenariusz oparty na materiałach edukacyjnych Fundacji Stabilo *Włącznik Obywatelski. Jak uczyć kreatywnie o aktywności obywatelskiej?* (red. A. Zglińska), Toruń 2017

Źródło: <http://wo.stabilo.org.pl/art/files/4>

Zaproponowany przez autorów scenariusz lekcji został zmodyfikowany i uzupełniony o materiały pomocnicze w oparciu o zasady realizacji Budżetu Obywatelskiego 2019 w Białymstoku.

Publikacja dostępna na licencji Creative Commons Uznanie Autorstwa – Na tych samych warunkach 3.0 Polska (BY-SA).

Treść licencji dostępna jest na stronie <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/pl/legalcode>